

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง

ตามบริบทวิทยาลัยฯ ขนาดเล็ก เพื่อตอบสนองการพัฒนาประเทศ

Management guidelines for the development of high-performance vocational workforce
in the context of a small college to meet the development of the country.

¹สุนทรผล ไจ้ตระกูล

²สมพร ปานดำ

³ธนากร คุ่มภัย

⁴รัตนารักษ์ ชียางคะบุตร

วิทยาลัยการอาชีพอุดรธานี ^{1,4}

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ²

วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ³

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคนในชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชาติให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะเฉพาะ รวมไปถึงมีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงให้ความสำคัญกับระบบการศึกษา และการจัดการการศึกษา ในอันดับต้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแม้กระทั่งแผนการศึกษาแห่งชาติ ล้วนให้ความสำคัญ และวางแผนในการกำหนดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดของสถานศึกษา และจำนวนผู้เรียน ทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าว ถือว่าเป็นปัญหาด้านการเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากขนาดของสถานศึกษาซึ่งมีจำนวนนักเรียนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายหัวต่อจำนวนผู้เรียนน้อยตามไปด้วย ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น ปัญหาอัตราครูต่อจำนวนผู้เรียน ปัญหาจำนวนนักเรียนต่อห้องต่ำกว่ามาตรฐาน เป็นต้น ปัญหาด้านการเรียนการสอน ครูสอนไม่เต็มเวลา เนื่องจากต้องใช้เวลาในการปฏิบัติภารกิจอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมาย เพราะไม่มีงบประมาณในการจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเฉพาะด้าน ปัญหาด้านความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน ขาดวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง ขาดสื่อเหมือนจริงในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้สถานศึกษาที่มีขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ได้

ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางยกระดับคุณภาพการศึกษา หาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูงตามบริบทวิทยาลัยฯ ขนาดเล็ก เพื่อตอบสนองการพัฒนาประเทศที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องในยุค Thailand 4.0 ซึ่งถือว่าเป็นยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีการแข่งขันกันสูง การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับ

คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อม และยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไทย
สู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติต่อไป

การศึกษาไทย 4.0

การศึกษา 4.0 คือ การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนไปการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
เป็นเครื่องกระตุ้นการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัยด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่ม
ขีดความสามารถแข่งขันของประเทศ^[2] การจัดการศึกษาในทุกระดับมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาศักยภาพของคน เมื่อประเทศ
ไทยก้าวเข้าสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรมีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน
ที่เปลี่ยนไปและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและทิศทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2574
ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ได้แก่

1. คนไทยเป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะที่สอดคล้องกับ
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศ
ไทย 4.0

2. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนา
ประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง
โดยขับเคลื่อนภายใต้ 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

3.1 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร การเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

3.2 การยกระดับคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

3.3 การผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมรองรับความต้องการของตลาดงานและ
เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

3.4 การพัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล

3.5 การพัฒนาคุณภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

3.6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน

3.7 การพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษา^[3]

การศึกษาไทย 4.0^[7]

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา 4.0 กับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดภารกิจหลักให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในการพัฒนาคน คือ การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวคิดการศึกษาในศตวรรษ

ที่ 21 ถือว่าเป็นคำตอบของ “การปฏิรูปการศึกษา” และได้มีการนำมาเผยแพร่ใช้อย่างแพร่หลาย โดยให้ความสำคัญกับ ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” ประกอบด้วย ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ จะเห็นได้ว่าความเชื่อมโยงของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0 คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เริ่มต้นมี 4Cs และภายหลังมีการขยายทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็น 8Cs ประกอบด้วย

1. Critical Thinking and Problem Solving : มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมี วิจารณญาณและแก้ไขปัญหาได้
 2. Creativity and Innovation : คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม
 3. Collaboration Teamwork and Leadership : ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ
 4. Communication Information and Media Literacy : ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่า ท้นสื่อ
 5. Cross-cultural Understanding : เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม
 6. Computing and ICT Literacy : ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ซึ่งเยาวชนในยุคปัจจุบันมีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอย่างมากหรือเป็น Native Digital ส่วนคนรุ่นเก่าหรือผู้สูงอายุเปรียบเสมือนเป็น Immigrant Digital แต่เราต้องไม่อายุที่จะเรียนรู้แม้ว่าจะสูงอายุแล้วก็ตาม
 7. Career and Learning Skills : ทักษะทางอาชีพ และการเรียนรู้
 8. Compassion : มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะขั้นต้น
- ทั้งหมด

คุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21^[6]

ในขณะที่การศึกษา 4.0 ทักษะการเรียนรู้ที่เพิ่มเติมขึ้นมา คือ ทักษะการออกแบบ (Design) และทักษะผลิตภาพ (Productivity) หมายถึง ความเข้มข้นของการศึกษาที่ต้องการผลลัพธ์ของนักเรียนที่เป็นชิ้นงานจากนวัตกรรมของนักศึกษา ผ่านการเรียนการสอนที่บูรณาการด้วยระบบเทคโนโลยี ที่การศึกษา 4.0 เน้นความเป็นรูปธรรมในผลลัพธ์การเรียนการสอน ^[4]

นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

1. การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย

1.1 เร่งสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ และภัยอื่น ๆ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มข้น รวมทั้งดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามประเมินผลการดำเนินการ และแสวงหาสถานศึกษาที่ดำเนินการได้ดีเยี่ยม (Best Practice) เพื่อปรับปรุง พัฒนาและขยายผลต่อไป

1.2 เร่งปลูกฝังทัศนคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างภูมิคุ้มกันควบคู่กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเชิงบวกและสร้างสรรค์ พร้อมทั้งหาแนวทางวิธีการปกป้องคุ้มครองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.3 เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.4 เร่งพัฒนาบทบาทและภารกิจของหน่วยงานด้านความปลอดภัยที่มีอยู่ในทุกหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้ดำเนินการอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียน

2.2 จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นพบพรสวรรค์ ความสนใจ ความถนัดในอาชีพของตนเอง ด้วยการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ทั้งในห้องเรียน สถานประกอบการ รวมทั้งการเรียนรู้ ผ่านแพลตฟอร์มและห้องดิจิทัล ให้คำปรึกษาแนะนำ

2.3 พัฒนาและบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน เพื่อสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สร้างตรรกะความคิดแบบเป็นเหตุเป็นผลให้นักเรียนไทยสามารถแข่งขันได้กับนานาชาติ

2.4 พัฒนาทักษะดิจิทัลและภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) สำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมดิจิทัลในโลกยุคใหม่

2.5 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรมให้มีความทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และการเสริมสร้างวิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2.6 จัดการเรียนรู้ตามความสนใจรายบุคคลของผู้เรียนผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลายและแพลตฟอร์มการเรียนรู้อัจฉริยะที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอนคุณภาพสูงรวมทั้งมีการประเมินและพัฒนาผู้เรียน

2.7 ส่งเสริมการให้ความรู้และทักษะด้านการเงินและการออม (Financial Literacy) ให้กับผู้เรียน โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการคลัง กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารออมสิน สหกรณ์ ฯลฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ และการเผยแพร่สื่อแอนิเมชันรอบรู้เรื่องเงิน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเชิงพาณิชย์เพื่อให้เกิดผลตอบแทนที่สูงขึ้น

2.8 ปรับโฉมศูนย์วิทยาศาสตร์และศูนย์การเรียนรู้ให้มีรูปลักษณ์ที่ทันสมัย สวยงาม ร่มรื่น จูงใจ ให้เข้าไปใช้บริการ โดยมีมุมค้นหาความรู้ด้วยเทคโนโลยีทันสมัย มุมจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ คิวเคาระห์ของผู้เรียน หรือกลุ่มผู้เรียน และการร่วมกิจกรรมกับครอบครัว หรือจัดเป็นฐานการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่ผู้เรียนและประชาชนสามารถลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม และได้รับเอกสารรับรองการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องหรือสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank) ได้ รวมทั้งมีบริเวณพักผ่อนที่มีบริการลักษณะบ้านสวนกาแฟเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

2.9 ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการนำผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

2.10 พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน

3. การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย

3.1 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการส่งต่อไปยังสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะระดับการศึกษาภาคบังคับ เพื่อป้องกันเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน

3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปทุกคน เข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อรับการพัฒนารอบด้าน มีคุณภาพ ตามศักยภาพ ตามวัยและต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการร่วมงานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3 พัฒนาข้อมูลและทางเลือกที่หลากหลายให้กับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และกลุ่มเปราะบาง รวมทั้งกลุ่ม NEETs ในการเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ และการฝึกอาชีพ อย่างเท่าเทียม

3.4 พัฒนาระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว (Home School) และการเรียนรู้ที่บ้านเป็นหลัก (Home-based Learning)

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

4.1 พัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น แบบโมดูล (Modular System) มีการบูรณาการวิชาสามัญและวิชาชีพในชุดวิชาชีพเดียวกัน เชื่อมโยงการจัดการอาชีวศึกษาทั้งในระบบ นอกโรงเรียนและระบบทวิภาคี รวมทั้งการจัดการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (Block Course) เพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank) ร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาอย่างเข้มข้นเพื่อการมีงานทำ

4.2 ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และยกระดับสมรรถนะกำลังคนตามกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน และมาตรฐานสากล รวมทั้งขับเคลื่อนความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) โดยความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถานประกอบการในการผลิตกำลังคนที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ

4.3 พัฒนาสมรรถนะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ โดยการ Re-skill Up-skill และ New skill เพื่อให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งสร้างช่องทางอาชีพในรูปแบบหลากหลายให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.4 ส่งเสริมการพัฒนาแบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) ตามสมรรถนะที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพ และการนำผลการทดสอบไปใช้คัดเลือกเข้าทำงาน ศึกษาต่อ ขอรับประกาศนียบัตรมาตรฐานสมรรถนะการใช้ดิจิทัล (Digital Literacy) การขอรับวุฒิบัตรสมรรถนะภาษาอังกฤษ (English Competency)

4.5 จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาการจัดตั้งธุรกิจ (ศูนย์ Start up) ภายใต้ศูนย์พัฒนาอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ และพัฒนาศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา เพื่อการส่งเสริม และพัฒนาผู้ประกอบการด้านอาชีพทั้งผู้เรียนอาชีวศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยเชื่อมโยงกับ กศน. และสถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพในวิถีชีวิตรูปแบบใหม่

4.6 เพิ่มบทบาทการอาชีวศึกษาในการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการและกำลังแรงงานในภาคเกษตร โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) และกลุ่มยุวเกษตรกรอัจฉริยะ (Young Smart Farmer) ที่สามารถรองรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้

4.7 ส่งเสริม และสนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคนทุกช่วงวัยเพื่อการมีงานทำ โดยบูรณาการความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันสังคมอื่น

4.8 พัฒนาหลักสูตรอาชีพสำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้อยู่ในระบบโรงเรียนและประชาชนที่สอดคล้องมาตรฐานอาชีพเพื่อการเข้าสู่การรับรองสมรรถนะและได้รับคุณวุฒิวิชาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนรู้และมวลประสบการณ์เทียบโอนเข้าสู่การสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank) ได้

5. การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

5.1 ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะแนวใหม่ Performance Appraisal (PA) โดยใช้ระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ระบบ Digital Performance Appraisal (DPA)

5.2 ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการ พัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา

5.3 พัฒนาคู่มือมีความพร้อมด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งให้เป็นผู้วางแผนเส้นทางการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

5.4 พัฒนาขีดความสามารถของข้าราชการพลเรือนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต

5.5 เร่งรัดการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการวางแผนและการสร้างวินัยด้านการเงินและการออม

6. การพัฒนาระบบราชการ และการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล

6.1 ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ด้วยนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน (Digitalize Process) การเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูล (Sharing Data) การส่งเสริมความร่วมมือ บูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

6.2 ปรับปรุงประสิทธิภาพของเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถใช้งานเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับระบบราชการ 4.0 สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์และทุกช่องทาง

6.3 ปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา โดยยึดหลักความจำเป็นและใช้พื้นที่เป็นฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.4 นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในระบบการคัดเลือกข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในตำแหน่งและสายงานต่าง ๆ

6.5 ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของส่วนราชการให้เป็นไปตามกลไกการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

7. การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ

เร่งรัดการดำเนินการจัดทำกฎหมายลำดับรองและแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อรองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติควบคู่กับการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

นโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566^[1]

กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นการปฏิบัติราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

1. 9 นโยบายเร่งด่วน (Quick win)

- 1.1 ยกระดับอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
- 1.2 ยกระดับโครงการอาชีวะอยู่ประจำ เรียนฟรี มีอาชีพ
- 1.3 ขับเคลื่อนโครงการทวิศึกษาแนวใหม่
- 1.4 ขับเคลื่อนศูนย์อาชีวะ ช่วยประชาชน
- 1.5 ขับเคลื่อนศูนย์ความปลอดภัย
- 1.6 ปฏิรูปกลุ่มวิทยาลัยเกษตรและประมง
- 1.7 การประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์อาชีวศึกษา
- 1.8 ยกระดับความก้าวหน้าในสายอาชีพให้กับข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา และข้าราชการพลเรือน
- 1.9 ปรับปรุงกฎ ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง

2. 5 นโยบายหลัก (Policy)

- 2.1 ยกระดับคุณภาพอาชีวศึกษา (Quality)
- 2.2 ยกระดับความร่วมมือ (Cooperation) และสร้างภาพลักษณ์อาชีวศึกษารัฐและเอกชน (Re-branding)
- 2.3 ขยายโอกาสการอาชีวศึกษา (Equity)
- 2.4 เสริมสร้างอาชีวศึกษาปลอดภัย (Safety)
- 2.5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (Efficiency)

นโยบายการปฏิบัติราชการ สำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566^[5]

โอกาสและความท้าทายในการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง

ปัญหาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ที่พบ คือ มีจำนวนผู้เรียนน้อยจนส่งผลให้กระทบต่ออัตราค่าจ้างครู เนื่องจากการจัดสรรอัตราค่าจ้างครูจะต้องเป็นไปตามการจัดสรรอัตราค่าจ้างยอดปริมาณของผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อกำหนดในหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ดังนั้น เมื่อมีจำนวนผู้เรียนน้อยงบประมาณอุดหนุนรายหัวก็จะได้รับการจัดสรรน้อยลงตามไปด้วย เพราะการเรียนอาชีวศึกษาไม่ได้เหมือนกับการเรียนชั้นพื้นฐานที่ครูหนึ่งคนสามารถสอนได้ครบทุกวิชา เนื่องจากการเรียนสายอาชีพจำเป็นต้องมีครูให้ครบตามสาขาวิชาชีพ

ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาขนาดเล็ก จึงเป็นความท้าทายและโอกาสในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด แต่ต้องมุ่งสู่การสร้างคุณภาพผู้เรียนและค้นหาอัตลักษณ์ความโดดเด่นของวิทยาลัยตัวเอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและเด็กในการเพิ่มผู้เรียน บนพื้นฐานของคุณภาพว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วการันตีการมีงานทำอย่างแน่นอน

ทั้งนี้ ด้วยบริบท นโยบาย และสถานที่ตั้งของวิทยาลัย ที่ต่างกัน จึงทำให้มีประเด็นความท้าทายต่าง ๆ ที่จะต้องสร้างระบบให้ทุกคนได้เข้าถึงการเรียนรู้ (Learning Access) เป็นระบบการเรียนรู้สายอาชีพที่เป็นการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) ให้กับทุกคน ด้วยเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ผู้เรียนสมรรถนะสูง ทั้งนี้ เพื่อเป็นต้นแบบและเป็นโมเดล การบริหารการศึกษาที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Systems Change)

เป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างผู้เรียน และผู้ที่จบการศึกษา จากวิทยาลัย เพื่อเป็นกำลังคนระดับคุณภาพ สมรรถนะสูงเข้าสู่ระบบของเศรษฐกิจกระแสใหม่ (New Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทั้งด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนานวัตกรรม โดยใช้จุดแข็งตามบริบทของพื้นที่ เช่น ต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ

“Multi-Skills Learning Center” ศูนย์สห-สมรรถนะวิชาชีพ คือ โมเดลหลักในการพัฒนาวิทยาลัยขนาดเล็กผ่านกระบวนการเชิงระบบ ประกอบไปด้วย

ด้านปัจจัยนำเข้า ด้วย 4 Quick Wins

1. พัฒนาคูให้เป็นผู้พัฒนาชุมชน
2. พัฒนาคูให้เป็นช่างฝีมือชำนาญการเป็นครูในโรงงาน
3. เปิดสอนระยะสั้นประชาชน
4. เปิดหลักสูตรวิชาชีพฟรีเมียม

ด้านกระบวนการ**การปรับบริบท ด้านปริมาณผู้เรียน**

1. เชิงรุกสู่กลุ่มเป้าหมายใหม่
2. กลุ่มด้อยโอกาส สถานพินิจ/ค่ายทหาร
3. กลุ่มแรงงานต่างด้าว/ประเทศเพื่อนบ้าน
4. โดยใช้ปม.ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ
5. นำผู้เรียน Drop out กลับสู่ระบบการศึกษา
6. จัดการศึกษาในหลากหลายรูปแบบการจัดการศึกษา Flexible เวลา สถานที่
7. “อาชีวศึกษาตามศักยภาพ” เน้นหลักสูตรที่ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ตามโมเดล BCG ตามเป้าหมาย

ประเทศ

การปรับบริบท ด้านงบประมาณ

1. มี Business Coordinator เพื่อเป็นนักการตลาด หา Funding/ผู้เรียน
2. หางานให้ผู้เรียน /ขายคอร์สต่าง ๆ
3. มีการแสวงหาทรัพยากรภายนอก Funding ในการพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กองทุนเพื่อคนพิการ/เด็กพิเศษ
4. มีการแสวงหาความร่วมมือกับเอกชนศักยภาพสูง ในลักษณะ CSR
5. Tax Refund สำหรับสถานประกอบการที่ร่วมพัฒนาบุคลากรกับอาชีวศึกษา
6. เน้นให้ดำเนินการโครงการพิเศษต่าง ๆ เช่น Fix it Center เพิ่มมากขึ้น

ด้านผลลัพธ์

วิทยาลัยมุ่งเน้นสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้านการพัฒนาทักษะ สมรรถนะ เพื่อการประกอบอาชีพให้กับคนทุกช่วงวัย ตอบสนองระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ถาวรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้อาชีพตามอัธยาศัยเพื่อชุมชนและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ศูนย์ส่งเสริมโครงการพิเศษ ศูนย์พัฒนาบุคลากรในสถานประกอบการ ศูนย์ทดสอบฝีมือแรงงาน

หลักในการดำเนินงาน

โดยได้นำหลักการตามโมเดลใหม่ที่ตอบโจทย์ประเทศไทย ซึ่งเป็นกลไกที่เป็นรูปธรรมของ Thailand 4.0 เพื่อเร่งเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด ตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืน บูรณาการในการทำงานระหว่างหลายภาคส่วนให้เป็นไปโดยมีเอกภาพและมีพลัง ให้ความสำคัญกับการส่งต่อผลประโยชน์สู่ชุมชนและขับเคลื่อนโดยกลไกการทำงานแบบจตุภาคี (Quadruple Helix) ผ่านการผสมผสานพลังภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา ประชาสังคม รวมทั้งการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือในระดับประเทศ ผ่านสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเครือข่ายผู้ทำงานด้านการศึกษา เช่น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จะขับเคลื่อนศักยภาพของวิทยาลัย ทั้งในมิติครู องค์กรความรู้ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งการส่งเสริมธุรกิจนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนบนความเข้มแข็งของทุนทางสังคม ในท้องถิ่นทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะขยายผลไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs)

ผลกระทบ

1. พัฒนาระบบนวัตกรรมบริการที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัด และมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

2. มีการเรียนการสอนที่ทำให้ ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตนเอง สนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย การขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส

3. สามารถเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาผู้เรียนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน

4. มีผลงานมีการศึกษา วิจัย และพัฒนางานความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ โมเดลการบริหารดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษากับสถานศึกษาที่มีบริบทเดียวกัน

บทสรุป

จากนโยบายการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาชาติ กำหนดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และการศึกษาไทย 4.0 นั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นการปฏิบัติราชการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ซึ่งเป็นโอกาสและความท้าทายของวิทยาลัยขนาดเล็ก ที่จะใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง เป็นการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างผู้เรียน และผู้ที่จบการศึกษา จากวิทยาลัย เพื่อเป็นกำลังคนระดับคุณภาพสมรรถนะสูง ผ่านโมเดลหลัก “Multi-Skills Learning Center” โดยมีการขับเคลื่อนกลไกการทำงานแบบจตุภาคี (Quadruple Helix) โดยการผสมผสานภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา ประชาสังคม รวมทั้งการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือในระดับประเทศ ผ่านสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเครือข่ายผู้ทำงานด้านการศึกษา เช่น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จะขับเคลื่อนศักยภาพของวิทยาลัย สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs)

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. [Online]. Available : www.moe.go.th.
- [2] โกเมศ แดงทองดี. การศึกษาในยุค Thailand 4.0. วารสารการอาชีวศึกษาภาคกลาง สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4, - - 3.
- [3] จิตรา สุขเจริญ. “การจัดการศึกษาในยุค 4.0” [Online]. Available : 164.115.41.60/knowledge/?p=600. [4] สุพรรณิ บุญหนัก ธนวัฒน์ ชาวโพธิ์ และจักรกฤษณ์ โปตาพล. (2564). การศึกษา 4.0 : กระบวนทัศน์การศึกษามุ่งสู่อนาคตประเทศ. วารสารวิจัยศรีล้านช้าง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง, 1 (1) 48-49.
- [5] สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566) “นโยบายและจุดเน้นการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566” [Online]. Available : www.vec.go.th.
- [6] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). “คุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 (ความต้องการกำลังคนยุค 4.0)” [Online]. Available : www.krusmart.com/student-3rs8cs/.
- [7] สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การขับเคลื่อน การศึกษามัธยมศึกษาไทย เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.